

VIIPURIN SUOMALAISEN
KIRJALLISUUSSEURAN
toimitteita

6

Helsinki 1983

ISBN 951-95402-6-1

Helsingin Paino Oy

Aili Jääskeläinen

Terveydenhoidon historiaa Viipurissa*

Köyhäin ja sairaiden hoidosta Viipurin kaupungilla ei liene keskiajalla ollut mitään kuluja. Tuolloin oli tavallista, että perustettiin armeliaisuuslaitoksia, joita ylläpitivät joko seurakunnat eli veljeskunnat, joiden toiminta pukeutui uskonnollisiin muotoihin, tai linnanpäälliköt, jotka lahjoituksillaan kyseisille laitoksille halusivat näyttää hurskauttaan ja ansaita kirkon suosiota.

Keskiajalla toimi Viipurissa veljeskunta ”gille”, joka ylläpiti n.s. pyhänhengentaloja (helgeandshus), jotka olivat verrattavissa nykyajan huoltolaitoksiin ja sairaaloihin ja joissa sen ajan kodittomat köyhät saivat yömajan. Näitä laitoksia nimitettiin myös hospitaaleiksi (vierasmajoiksi), ja mahdollista on, että v. 1445 Viipurista mainittu hospitaali oli oikeastaan ”helgeandshus”, koska varsinaisen hospitaalin perustettiin kaupunkiin vasta kolmekymmentä vuotta myöhemmin. Tällaisen laitoksen ylläpitämään ”pyhänhengen veljeskuntaan” kuului arvattavasti suurin osa kaupungin varakkaasta porvaristosta, ja sen jäsenet saivat nimen ”Jumalan ystävät veljeskunnassa”.

Kuten muutkin yhteiskunnalliset laitokset keskiajalla saivat kiittää synnystään linnanpäälliköitä, niin oli myös armeliaisuuslaitos syntynyt linnanherrojen aloitteesta. Ehkä oli linnanherrojen Bjelken ja Bonden kirkon yhteyteen perustamaan Maria Magdalenan -prebendaan Viipurissa kuulunut myös armeliaisuuslaitos, koska myöhemmin kaupungista on mainittu erityinen Maria Magdalenan kartano, joka ehkä oli perustettu tähän tarkoitukseen.

Erik Akselinpoika Tott, soturi ja Viipurin linnoittaja, ymmärsi suojella kaupunkia vihollisia novgorodilaisia ja hansoja vastaan, mutta myös pelättyä spitaalitautia vastaan. Hän hankki paavilta v. 1475 luvan perustaa kaupungin muurien ulkopuolelle hospitaalin spitaalitautisia varten, leprosoriumin, ja tämän yhteyteen kirkon (kappelin), jossa kuuden papin oli määrä pitää jumalanpalveluksia. Näyttää siltä, että tämä uusi laitos – hänen ja Sten Sturen toimesta – olisi saanut omakseen ne tilukset, jotka aikaisemmin olivat kuuluneet kirkon yhteydessä olleelle Maria Magdalenan prebendalle. – Tästä leprosoriumista on kertonut Lempi Jääskeläinen kirjassaan Herran veli.

Pyhänhengen veljeskunnan ja hospitaalin lisäksi, jotka työskentelivät sairast- ja vaivaishoidon alalla, oli Viipurissa ainakin keskiajan lopulla par-

* Esitelmä Torkkelin Killan vuosikokouksessa 23.3.1969.

ranajajia (bardskärare), jotka olivat avuksi sairaiden hoidossa. Eräs Henrik bardskärare mainitaan kaupungista v. 1499. Vaikeissa sairaustapauksissa täytyi hakea lääkärin apua Räävelistä (Tallinnasta). Niinpä Erik Turenpoika v. 1507 etsi sieltä ”hyvää lääkäriä, joka ymmärtää kaikenlaisia tauteja”. Viipurin linnanpäällikkö Hoijan kreivi antoi v. 1526 suosituskirjeen eräälle Sten Henrikinpojalle, jonka täytyi ”raskaan tautinsa takia mennä Rääveliin”. Hoijan kreivi itse aikoi kesällä 1533 matkustaa sinne etsimään apua ”kolle-taudilleen”.

Köyhät ja sairaat joutuivat joskus hospitaalin hoitajan huonon hallinnon tai itaruuden takia kärsimään. Kuningas Kustaa Vaasa oli v. 1538 kuullut, että nämä kärsivät hätää ja pulaa, kun hospitaalissa ei ollut kelvollista miestä, joka olisi hoitanut taloutta, joten kuningas itse määräsi taloudenhoitajaksi Laurentius Johanneksenpojan. V. 1551 oli kuninkaalle kerrottu, että hospitaalin hoitaja Pietari kirjuri ”oli kohdellut köyhiä ja sairaita kohtuuttomasti ja epäkristillisesti ja oli ottanut heiltä pois suuren osan parseleita (vaatteita, ruokaa)”. Kun hospitaalin tulot asianomaisten huolimattoman kokoamisen takia vähenivät, määräsi kuningas Juhana III uudeksi taloudenhoitajaksi Matti Talpon.

Keskiaikainen hospitaali sijaitsi lähellä kaupunginmuuria, luultavasti Munkkiportin seuduilla. V. 1547 kuningas määräsi, että se oli siirrettävä kauemmas, todennäköisesti Pantsarlahteen. Vanhalla paikalla oli vielä 1590-luvulla muutamia vanhan hospitaalin aittarakennuksia, ja vielä 1592 kuljetettiin sieltä tiiliä uudelle paikalle. Hospitaalissa hoidettiin, kuten sanottu, spitaalitautisia, joita oli aluksi kymmenkunta, sittemmin parikymmentä vuosittain.

Kaupungin sairastupa sijaitsi luultavasti n. s. Maria Magdalenan tontilla. Siinä toimi erityinen sairaanhoitajatar. Sairaita oli aluksi n. 15, myöhemmin kaksinkertainen määrä.

Lääkäreitä oli yksi ns. parturi, kaksikin yhtaikaa, toinen linnan palveluksessa, Heitä pidettiin arvossa, jopa kaksi on mainittu raatimiehinäkin, Henrik parturi v. 1540 ja Herman parturi n. 1560. Kaupungista ja samalla linnasta on mainittu aikakauden lopulta Henning Wegener (1580), Filip Bilang (kuoli n. 1610) ja Pietari Tesche (k. n. 1616), jotka olivat hankkineet enemmän tietoja ammatistaan kuin tavalliset parranajajat. V. 1587 määrättiin, että mestari Filip saisi yhden taalarin jokaisesta miehestä, jonka paransi, ja v. 1606 Pietari Tesche saisi yhden taalarin ”joka hengestä l. sairaasta, jonka voi parantaa”. Näillä partureilla oli tavallisesti myös tarpeellinen apteekki. Kuitenkin näyttää siltä kuin kaupungilla olisi ollut oma erityinen apteekkarinsa, sillä mainitaan, että Donatus Deutschmanin leski meni myöhemmin naimisiin ”Simon apteekkarin” kanssa, jonka tavaroita rääveliläiset merirosvot olivat ryöstäneet liiviläis-venäläisen sodan aikana. V. 1587

annettiin Filip Bilangille oikeus tuoda vapaasti Saksanmaalta tavaroita ”apteekkiinsa” ja v. 1595 hän sai kruunulta apua neljä tynnyriä tervaa rohtoaineiden hankkimiseen. Pietari Teschelle annettiin v. 1603 kaksi tynnyriä voita ”ostaakseen tavaroita Saksanmaalta apteekkiinsa” ja v. 1606 hän sai kymmenen taalaria samaan tarkoitukseen, yhdet vaatteet ja lisäksi 20 taalaria, vapaan ruoan sekä muonaa yhdelle hevoselle.

Terveydenhoidossa tultiin toimeen aluksi linnan kanssa yhteisellä parturilla. Esim. v. 1617 määrättiin Hannu Rutenburg yhteiseksi parturiksi kaupunkiin ja linnaan. V. 1632 kutsuttiin mestari Kristofer Augustininpoikaa ”kaupungin kirurgiksi I. parturiksi”, mutta hänellä oli luultavasti toimi myös linnassa. Tulojaan hän lisäsi viinurina kaupunginkellarissa, mistä toimesta hänet erotettiin v. 1636, kun hän oli sekoittanut simaa viiniin. Hannu Teschekin lienee ollut sekä linnan- että kaupunginparturi.

V. 1652 erotettiin kaupungin- ja linnanparturin ammatit toisistaan. Tällöin otettiin nimittäin maaherra Rosenhanen suostumuksella mestari Juhana Jost Kirchoff kaupungin kirurgiksi ja parturiksi 80 taalarin palkasta, mitä palkkiota hänen seuraajansa huonojen aikojen takia eivät kuitenkaan saaneet. Lääkärintoimensa ohella nämä parturit valmistivat myös ”kaikenlaisia sokeroituja hedelmiä ja sokerimakeisia sekä suklaatia ja hillotettua inkivääriä ja myös tislattua vettä.” Heillä oli apuna kisälli ja oikeus tuottaa rohdoksia sekä pitää apteekkia. Heille myönnettiin yksinoikeus harjoittaa kaupungissa ammatiaan, parranajamista, suonensiskemistä, haavojen hoitamista ja muuta ”kirurgiaan” kuuluvaa tointa.

Tätä oikeutta oli kumminkin vaikea täyttää ja ”oikeutetut parturit” olivatkin alituisissa riidoissa ”patustelijain ja puoskarien” kanssa. Kirchoff, josta mainittiin, että hän ”kauan kiusasi hoidettavia sairaitaan suonenskuilla ja semmoisilla”, sai entisestä kisällistään Hannu Grelsinpojasta kovan kilpailijan, kun tämä oli ihmeeksi parantanut pormestari Ruuthin vaimon, joka 26 vuotta oli potenu tautia, jota eivät lääkärit Tukholmassa, ei kuulu lääkäri Hans Michel Narvassa eikä Kirchoff olleet ymmärtäneet. Kirchoff, joka menetti kaikki hoidettavansa, valitti, että ”sen jälkeen kun vainoaminen Hannu Grelsinpojan takia häntä vastaan oli alkanut, hänen apteekkinsa oli joutunut semmoiseen velkaan, että hän tuskin siitä milloinkaan voisi selviytyä”. ”Hän oli peräti köyhä mies eikä se seikka, että hän oli rakennuttanut itselleen pienen kivimajan, saattane ihmisiä luulemaan häntä rikkaaksi”. Erään hänen seuraajansa Botinin täytyi jakaa työ sotavälskäri Rugenrödin kanssa, jolle pormestari ja raati olivat v. 1684 antaneet luvan ”parannella sisätauteja sillä ehdolla, ettei hän sekaantuisi haavojen hoitoon ja suonenskentään”. Vaikka Botin nauttikin porvariston luottamusta, ei hän ”suorittanut mitään loistavia asioita”. Hän valitti, ettei hänellä lopuksi ollut edes varoja matkustaa Tukholmaan K.M:tin v. 1689 antaman määräyk-

sen mukaan suorittamaan tutkintoa "collegium chirurginumin" edessä. Suurta häiriötä kaupunginpartureille tuottivat kuljeskelevat "puoskarit", jotka – vaikka heidät oli ajettu v. 1687 pois kaupungista – kuitenkin salaa harjoittivat ammattiaan parantaen varsinkin sellaisia kuin talonpoika Sim. Kölin, joissa oli "ranskantauti".

Joskus kaupunginpartureilla oli myös vaikeuksia palkkion saamisessa, sillä 1600-luvulla näkyi olleen sellainen käsitys, ettei lääkäri, joka ei pystynyt parantamaan potilasta, ansainnut palkkaansa. V. 1673 kieltäytyi esim. kaupunginsoittajan Pirshoffin leski maksamasta palkkiota kaupunginparturi Baltzar Mendelle, joka oli "hoitanut hänen poikansa luuhaavaa niin huonosti, että se pikemminkin oli tullut huonommaksi". Kemnerioikeus katsoi, että 50 hopeataalaria oli hyvä palkkio Mendelle, joka piti sitä liian vähänä. Raastuvanoikeus, johon asia vedettiin, lausui pitkän neuvottelun jälkeen, että "koska mestari Mende ei ollut voinut parantaa vammaa, jonka hän oli ottanut hoitaakseen, vaan vamma oli pahentunut eikä parantunut, oikeus ei voinut tuomita hänelle palkkiota".

Huomattava edistysaskel otettiin lääkintähuollossa 1680-luvun lopulla, jolloin Viipuriin nimitettiin "maa- ja kaupunginlääkäriksi" Pietari Gottfred, joka sai hallitukselta luvan tuottaa tullitta rohdoksia 100 taalarin arvosta, mikä määrä maistraatin anomuksesta v. 1693 korotettiin 200 taalariksi. Gottfredia nimitettiin tohtoriksi, vaikka hän ei liene suorittanut vaadittavia tutkintoja. Hän oli taitava ja arvostettu lääkäri (medicus). V. 1698 hänen jälkeensä virkaan nimitettiin Thomas Alphusius, joka v. 1705 oli suorittanut Rheimsissä Ranskassa lääketieteen tohtorin tutkinnon. Kaupunginapteekkareina on mainittu kyseisenä aikana Gottfried Keichel ja Lorenz Greve ja Gottfred Alphusius, joiden lisäksi oli kaupunginpartureita.

Näin taisteltiin 1600-luvulla tauteja ja ruttoja vastaan. Oltiin viimeiseen asti menemättä kalliiden lääkäreiden ja partureiden luo, jotka saattoivat ottaa, kuten Rugenröd, 18 kuparitaalaria yhden paiseen puhkaisemisesta. Mentiin mieluummin saunaan ja annettiin kupparin panna seitsemänkin sarvea ruumiseen vetämään pahaa ulos. Jos se ei auttanut, turvauduttiin vanhoihin kotilääkkeisiin. Näin paransi itsensä kaupunkilainen Sven Hainkoin, joka eräessä tappelussa oli tullut kuuroksi ja rammaksi "veren sisällisestä seisahduksesta", hän näet joi vettä, johon oli sekoitettu etikkaa ja puikeverta.

Oli sellaisiakin tauteja, joissa lääkärit eivätkä kotilääkkeet auttaneet. Aika ajoin puhkesi esim. spitaalitauti. Jos spitaalitautista ei saatu leprosoriumiin, hänen majansa revittiin katosta maahan ja hänet ajettiin kaupunginpalvelijan toimesta pois kenenkään hänen kohtalostaan välittämättä. Toinen tauti, joka vei monta uhria, oli "morbus gallicus", ranskantauti, jota arveltiin voitavan parantaa. Pahinta oli kuitenkin rutto, esim. v. 1657. Monista taloista kuolivat silloin kaikki asukkaat.

Venäläisvallan alkuaikoina Viipurissa ei ollut minkäänlaista terveydenhoitoa, ei ollut kaupunginkirurgia, haavalääkäreitä, ei maafysikusta, maalaislääkäreitä eikä edes apteekkaria. Sekä Venäjän hallitus että kaupunginhallinto kieltäytyivät suorittamasta niitä kustannuksia, joita terveydenhoitolaitos vaati. Tultiin jotenkuten toimeen sotilaslääkäreiden ja kenttäapteekkien avulla. V. 1729 rykmentinvälskäri Anton Rugenröd haki kaupunginkirurgin virkaa, mutt maistraatti ei rohkennut päättää asiasta, sillä porvaristo ei halunnut sitoutua mihinkään uusiin kustannuksiin. Kaupungin johtavaan porvaristoon kuuluva Reinecke ehdotti v. 1731 kaupunginlääkärin viran perustamista sadan ruplan palkalla, mutta ehdotuksesta ei tullut mitään. Usean ehdotuksen jälkeen otettiin v. 1779 kaupungin palvelukseen kätilö. Vuonna 1754 oli Juhana Kaarle Wilckens määrätty maakuntakirurgiksi I. maalaislääkäreiksi, vaikka rahvas oli sitä vastustanut. Sen mielestä ”Jumala on meidän lääkärimme, hän parantakoon meidät. Meillä on muutenkin suuria veroja eikä ole varaa enempiin ulostekoihin. Ennen kuin me ennätämme hakea välskärin, sairas on jo kuollut”.

Maakuntakirurgi sai v. 1758 valvontaansa lasaretin, jonka keisarinna Elisabet perusti Viipurissa silloin raivonneen epidemian johdosta. Tämä köyhiä ja vankilassa olevia sairaita varten perustettu maahospitaali oli vuoteen 1787, jolloin sen rakennukset olivat jo niin rappeutuneet, ettei niitä voinut korjata. Laitos sijaitsi jossakin Revonhännän ja Papulan tienoilla.

Myöhemmin nimitettiin kaupunkiin piirilääkäri (piiritohtori) ja hänen alaisuuteensa piirikirurgi, joita varten rakennettiin uusi maa- I. kaupunkihospitaali. Tämä sairaala sisälsi kuume- ja veneristen tautien osaston sekä mielisairasten ja löytölasten huoneen. Näiden lisäksi oli erityisen lääkärin valvonnassa rokotushuone, joka oli perustettu 1783:n asetuksella. Kun ihmiset eivät halunneet käyttää hyväkseen laitosta, luvattiin rupla niille vanhemmille, jotka antoivat lapsensa rokotettaviksi. Laitokset sijaitsivat Pietarin esikaupungissa, rokotushuone Pantsarlahdessa.

Vuonna 1797 perustettuun lääkintöhallitukseen kuuluivat inspehtori, kirurgian I. leikkausopin lääkäri (operatööri) ja lapsenpäästöopin lääkäri (akushööri). Inspehtorin palkka oli 700, operatöörin ja akushöörin 500 sekä piirilääkärin 300 ruplaa. Sairaskäynnistä kaupungissa he saivat ruplan, jos olivat kirjoittaneet reseptin, muuten puolet, ja esikaupungissa käynnistä kaksi ruplaa. Inspehtorina on mainittu 1798–1804 valtioneuvos Karl Bützow, 1812 Mikael Schindler ja lapsenpäästölääkärinä Wolter. Vuodelta 1812 on maininta, ettei ainoakaan lääkäreistä ollut lääketieteen tohtori tai kirurgian maisteri, vaan kaikki olivat suorittaneet tutkinnon Pietarissa Collegium medicumissa, joka oli asettanut heidät virkoihinsa.

Lääkintöhallituksen inspehtoria sanottiin myös kaupungin fysicsukseksi, vaikkei hänen velvollisuuksiinsa kuulunut auttaa neuvoillaan aluetta. Hal-

linnon jäseniä nimitettiin tohtoreiksi, vaikka he eivät olleet suorittaneetkaan vast. tutkintoa.

Piirilääkärinä on mainittu 1798–1809 Krist. Jaenisch. Piirilääkärin velvollisuuksiin kuului suojelurokotuksen antaminen, jota useinkin suorittivat oppilaat. Hän sai läänin kuvernööriltä kahdesti vuodessa tuoretta rokotusainetta, mutta joinakin vuosina hän ei saanut mitään eikä ollut edes rokottajia, paitsi muutamia pappeja. V. 1804 siirrettiin hospitaali Aninasta rokotushuoneeseen Pantsarlahdessa.

Myöhemmin ei ole mainittu kaupunginlääkäreitä, joskin siellä oli jo yksi silmä- sekä hammaslääkäri. Ei haluttu kaupunkia rasittaa menoilla, kun kaupunginlääkärinä voitiin käyttää sekä inspehtoria että piirilääkäreitä. Kaupunginkassan ainoa menoerä terveydenhoitoa varten oli siis kättilöiden palkat ja hyyryrahat, jotka olivat 392 ruplaa. Vuodesta 1799 lähtien oli kauppamiesten takseerauksen mukaan maksettava yht. tuhat ruplaa venelisten tautien hospitaalin kustannuksiin. Sotilasosastojen sairaanhoito oli keskitetty Neitsytniemelle.

V. 1729 oli apteekkari Berndt Paris anonut kaupungilta vahvistusta toimelleen varsinaisena kaupunginapteekkarina ja apteekkarinoikeuksilleen. V. 1740 on maininta apteekkari Dekenistä. V. 1760 apteekkari Juhana Georg Greve sai vahvistetuksi apteekkarinoikeutensa ja oikeuden tuoda tullitta kaupunkiin rohdoksia 64 ruplan arvosta. Hänen jälkeensä apteekkarina oli Juhana Henrik Isendahl, jonka apteekki lienee sijainnut Croellin talossa Piispankadulla.

Viipurin terveydenhoito oli 1700-luvun jälkipuoliskolla suoritetuista muutoksista huolimatta puutteellista. Vanhan Suomen järjestämiskomitea lausunnossaan terveydenhoidon vastaisesta järjestämisestä esitti mm. toivomuksen, että ”lääkärin tulee olla taitava ammatissaan ja ymmärtää tieteellisesti harjoittaa tointaan eikä arvaamisien ja luonnottomien kokeiden avulla vastoin ammattinsa tarkoitusta huonontaa potilaittensa terveyttä ja ennen aikojaan toimittaa heidät pois tästä maailmasta”. Hovineuvos Jaenisch oli tunnollinen lääkäri, joka asianharrastuksesta ja ilman voitonpyyntiä hoiti hospitaalia senkin jälkeen, kun oli eronnut piirilääkärin toimestaan. Hospitaalin kulut oli määrätty niin tiukoiksi, ettei voitu antaa sairaille kyliksi hyvää ruokaa, joka tietenkin oli haitaksi heidän terveydelleen. Oli puuttetta hospitaalin muistakin tarpeista, esim. sänky- ja alusvaatteista. Maaherra Stjernvall käydessään ensi kerran sairaalassa huomautti ”potilaiden kurjasta tilasta vailla välttämättömiä vaatekappaleita”.

Viipurin läänin yhdistämisen jälkeen muuhun Suomeen parani terveydenhoito suuresti. V. 1824 kaupungin palkkalistoille otettiin kaupunginlääkäri, jonka virkaa hoiti entinen piirilääkäri J.H. Wolter. V. 1834 nimitettiin sairashuoneen ja linnan lääkäri Nils Holstius myös kaupunginlääkä-

riksi. Hänen erottuaan virasta ehdotettiin kahta kaupunginlääkärinä, mutta ehdotus ei mennyt läpi. Tohtori Fr. Frankenhauer, joka oli toiminut lääkärinä kaupungissa ja huolehtinut mm. köyhien sairaanhoidosta, valittiin myös kaupunginlääkäriksi (1867–83). Kaupunginlääkärinä auttoi joku muu kaupungissa toimiva lääkäri, piirilääkäri, linnanlääkäri, sairashuoneenlääkäri tai sotilassairashuoneenlääkäri. Heistä hovineuvos Casper Gottlieb Örne (kuoli 1833) ja sotilassairashuoneenlääkäriä hovineuvos Sallmenia muisteltiin kaipauksella heidän auttamishalunsa ja hyväntekeväisyytensä johdosta.

Kaupungin merkittäviin sairaanhoitolaitoksiin kuului kuumesairaala. 1840-luvulla oli kaupungissa kerätty vapaaehtoista avustusta rahaston perustamiseksi kuumesairaala varten ”palvelevalle kansanluokalle”. V. 1853 lahjoitti ruhtinatar Meschtschersky talonsa no 156 Pietarin esikaupungissa tarkoitusta varten. V. 1856 avattiin laitos, jossa oli 16 sairassijaa. Sitä ylläpidettiin sitten porvariston avulla, menot n. 800 hop.ruplaa vuodessa.

V. 1869 perustettiin Saunalahteen diakonissalaitos etupäässä Hackmansuvun lahjoitusten turvin. Sitä hoitivat 5-jäsenisen johtokunnan valvonnassa Dresdenistä kotoisin oleva vanhempi diakonissa, kaksi nuorempaa diakonissaa ja kaksi kokelasta. Sairaalassa oli 30 sairassijaa sekä 6–8 parantumatonta sairasta varten. Esim. v. 1875 siellä hoidettiin 177 potilasta.

Valtion perustamista sairaanhoitolaitoksista oli ensimmäinen maakuntal. lääninsairaala, johon vuosina 1814 ja 1827 lisättiin sukupuolitautiosasto. V. 1836 valtio osti ns. Ladon vaivaishuoneen lääninsairaalaksi ja lahjoitti entisen lasarettialueen kaupungille, joka perusti sinne puutarhan. Uusi sairaalarakennus pystytettiin v. 1839, ja kauppias Johan Backman, joka oli osallistunut tarmokkaasti sen rakennuttamiseen, sai kiitokseksi utteruudesta kultamitalin.

Ajanjakson alussa oli apteekkarina Johan Henr. Isendahl ja hänen jälkeensä Lars Edvard Stigzelius, Daniel Blom, Aleksander Berg, Karl Gustaf Thuneberg. V. 1876 ehdotti kaupunginvanhin Carl Rosenius, että kaupunkiin perustettaisiin terveyslautakunta, mutta vasta 1880 ns. terveydenhoitolautakunta tuli kaupungin terveydenhoidon johtoon. Sen puheenjohtajana toimi tarmokas kaupunginlääkäri Th. Thesleff (1883–1889). Hänen aloitteestaan Viipuri sai 1886 ensimmäisenä koko Suomessa puhdistusl. desinfioimisunin. Thesleffin jälkeen kaupunginlääkäriksi valittiin M. Gadd.

V. 1890 päättivät kaupungin valtuusmiehet terveydenhoidon uudelleen järjestämisestä. Aninan kaupunginosassa sijaitseville tonteille 29, 30 rakennettiin 1891 uusi kunnallissairaala, johon varattiin kuumetautisia varten 32 paikkaa ja parantumattomille 20, lisäksi siinä oli 12 koppia ”houriin-

huoneosastona”. Neljä vuotta myöhemmin kaupunki osti viereisen ns. rykmentitalon mielisairaalaksi, joka siirrettiin Papulaan v. 1912. Vuodesta 1904 alkaen toimi Pietarinkadun varrella N.Sundmanin johtama lapsenpäästölaitos (synnytyslaitos), jolle rakennettiin v. 1900 uusi talo. V. 1899 valtuusto päätti perustaa kunnallissairaalan yhteyteen tarttuvien tautien osaston.

Lääninsairaalaan oli rakennettu kivistä viisi kaksikerroksista rakennusta ja sama määrä pienempiä puurakennuksia. Lopullisen muotonsa sairaalakompleksi sai v. 1894. Sen ylilääkäreinä toimivat G.J.Strömborg, P.W.Granberg ja viimeksi L.Peterson.

Itsenäisyyden ajalla Viipurissa toimivat uusi kaupunginsairaala, uusi naistensairaala, uusi tuberkuloosisairaala, diakonissalaitoksen sairaala, mielisairaala, kulkutautisairaala, ym. Sairaalalääkäreiden lisäksi kaupungissa työskenteli joukko yksityislääkäreitä, joten terveydenhuolto oli Viipurissa varsin korkealla tasolla.

Esitelmän on uusintanut käsikirjoituksesta prof. Viljo Nissilä. – Kuvan viipurilaisten terveydenhuollosta ja sen kehityksestä saa 5-osaisesta Viipurin kaupungin historiasta (1974–82).